

Янги Ўзбекистонда Кичик Бизнес Ва Хусусий Тадбиркорликни Ривожлантириш

Yo`ldoshev Husniddin G`ayratbek o`g`li¹

Аннотация: Мақолада миллий иқтисодиётни ривожлантиришда кичик бизнес ва тадбиркорлик субъектларининг ўрни ва роли, аҳоли бандлигини таъминлаш, иқтисодиёт тармоқлари бўйича кичик тадбиркорликнинг улуши, инновацион ривожлантириш, турли хил молиявий воситалар орқали бу соҳани қўллаб-қувватлаш амалиёти таҳлил қилинган.

Таянч сўзлар: ЯИМ, ЯХМ, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик, таққослама баҳо.

Асосий қисм Бозор муносабатларига асосланган иқтисодиётда тадбиркорлик фаолияти асосий иқтисодий ресурслардан бири ҳисобланиб, инсоний ресурс-ларнинг таркибий қисмини ташкил қилади ва кичик бизнес, хусусий тадбиркорлик тузилмалари йирик ишлаб чиқаришга ҳаракатчанлик бахш этади. Ўз даврида А.Смит тадбиркорга қуйидагича таъриф беради: “Тадбиркор - хўжалик юритиш таҳликасини ўз зиммасига олувчи капитал эгасидир”. Ж.Б.Сей 383 фикри бўйича эса, тадбиркор бу ишлаб чиқариш омиллари уйғунлаштирадиган ёки иқтисодий ресурсларни паст унумдорлик ва фойдалилик соҳасидан юқори фойдалилик ва унумдорлик соҳасига йўналтирадиган иқтисодий гумаштадир К. Макконелл ва С.Брюлар тадбиркорликнинг, асосида узлуксиз шартлар ва талаблар ётувчи муҳим фаолият тури сифатида қарашади. Биринчидан, тадбиркор товар ва хизматлар ишлаб чиқариш жараёнида ишлаб чиқариш омиллари бирлаштиради ва “катализатор” вазифасини бажаради. Иккинчидан, бизнесни юритиш жараёнида у қарорлар қабул қилишдек қийин бир вазифани зиммасига олади. Учинчидан, тадбиркор - ташкилотчи шахс бўлиб, янги ишлаб чиқариш технологияларини жорий қилиб янги маҳсулотлар ишлаб чиқаришга интилади. Тўртинчидан, тадбиркор бу таҳликага борувчи инсондир. У нафақат ўз мол-мулки, вақти, меҳнати билан, балки ўз шериклари, ҳиссадорлари қўшган маблағлар билан ҳам таҳликага боради. РФА академиги Л.И.Абалкин ҳам тадбиркорликни фаолиятнинг ўзига хос тизими сифатида қатор афзалликларга эгадир деб таъкидлайди. Бу афзалликлар иш йўналиши ва усуллари танлаш эркинлиги, мустақил қарорлар қабул қилиш, фойда олиш, қабул қилинган қарорлар учун жавобгарлик ва ҳоказолардир. Л.И.Абалкиннинг фикрича, етарли ривожланган бозор хўжалиги тадбиркорликни ривожланишининг негизи ҳисобланади. Профессор Х.П. Абулқосимов фикрича “тадбиркорлик – бу инсон мақсадларини рўёбга чиқариш ва фаоллигини ошириш йўналишларидан биридир”. Ялпи ички маҳсулот таркибида кичик бизнес улушини кўпайтириш билан боғлиқ мақсадга ўзаро бир-бирини тўлдирадиган икки йўл билан эришиш мумкин. Булар: ташкил этилаётган кичик корхоналар сонини кескин кўпайтириш шаклланаётган бозор иқтисодиётида инсон омили ва уни фаоллаштириш йўллари ва ишлаб турган компаниялар фаолияти самарадорлигини анча оширишдан иборат.

Кичик бизнес соҳасида инновацион жараёнларни жадаллаштириш харажатларни пасайтириб, бозорда ўз ўрнини эгаллашга имконият яратади, маҳсулотлар ҳажмини ва фойда миқдорини кўпайтириб, тадбиркорлик самарадорлигини оширишга ижобий таъсир кўрсатади. Ижтимоий-иқтисодий тараққиётнинг замонавий босқичида инновацион фаолият республикада худудлари иқтисодиёти ривожланишида энг муҳим омиллardan бирига айланиши лозим. Шу боис, фан-техника тараққиёти натижаларини ишлаб чиқаришга мунтазам жорий этиб бормасдан, инновация фаолиятини жадаллаштирамасдан ички ва ташқи бозорда рақобатбардош товар ва хизматлар ишлаб чиқариш мумкин эмаслиги инкор қилиб бўлмайдиган ҳақиқатдир. КБХТ соҳасида инновация фаолияти ривожланишига салбий таъсир кўрсатаётган омиллarga қуйидагиларни кўрсатишимиз мумкин:

- ✓ кичик бизнес субъектларида ўз пул маблағларининг етишмаслиги;
- ✓ инновациялар борасида зарурий ва керакли маълумотлар етарли даражада эмаслиги;
- ✓ илмий-тадқиқот ва олий таълим муассасалари ўртасида ўзаро интеграцияларнинг заифлиги;
- ✓ худудларда КБХТ соҳасида юқори малакали кадрлар тақчиллиги туфайли инновация салоҳияти пастлиги.

Мамлакатимиз минтақаларида инновация фаолиятининг ривожланишини таъминлашда фикримизча, ички ва ташқи бозорда инновацион маҳсулотларга бўлган талабни рағбатлантириш, фан-техника ва илмлар генерацияси секторининг натижадорлигини ошириш, инновацион фаолиятни амалга ошириш мақсадида кадрлар салоҳияти самарадорлигининг ўсишига эришиш зарур.

¹ 2-bosqich 201-guruh talabasi, Milliy g`oya ma`naviyat asoslari va huquq ta`lim yo`nalishi Ijtimoiy iqtisodiyot fakulteti, Andijon davlat universiteti

Мамлакатимиз Президенти Шавкат Мирзиёев такидлаганидек, “Халкимиз азалдан юксак кадрлаб келадиган, ҳамма нарсадан устун қўядиган адолат туйғусини ҳаётимизда янада кенг қарор топтиришни биз биринчи даражали вазифамиз, деб ҳисоблаймиз. Бу борада буюк Соҳибқирон Амир Темур бобомизнинг: ”Адолат ҳар бир ишда ҳамроҳимиз ва дастуримиз бўлсин!”, деган чуқур маъноли сўзлари ҳар биримиз учун ҳаётий эътиқодга айланиши зарур”. Бу гаплардан ҳар бир зиёли ва ҳар бир ўсиб келаётган ёш авлод вакиллари тегишли хулоса чиқариб олиши, асрий орзулар, курашлар эвазига қўлга киритилган мустақил, озод Ватанимизни кўз қорачиғидай асраш, раванқ топтириш учун ўзининг бурчи эканлигини чуқур ҳис этиши лозим.

Адабиётлар:

1. Karimov I.A. Xalq deputatlari Toshkent shahar kengashining navbatdan tashqari sessiyasida soʻzlagan nutqi. – “Xalq soʻzi” gazetasi. – 2012 yil 17 mart.
2. Huquqni muxofaza qilish organlari / M.X. Rustamboev, E.N. Nikiforova va b.; Z.F.Inogʻomjonovanning umumiy tahriri ostida.–T.: Oʻkituvchi, 2005.
3. Karimov I.A.Oʻzbekiston demokratik taraqqiyotining yangi bosqichida. T.: Oʻzbekiston
4. Odilqoriev X.,Matkarimova G.A. Xalqaro va milliy huquq:
5. oʻzaro munosabat hamda ta'sir.// Davlat va huquq.2000
6. Мухаммедов М., Муродов Ш. Венчурное инвестирование как перспективное направление инновационного развития Узбекистана //Общество и инновации. – 2021. – Т. 2. – №. 6/S. – С. 86-99.